

ETIČNI KODEKS ZA RAZISKOVALCE

Inštituta za matematiko, fiziko in mehaniko

Junij, 2023

Izhajajoč iz 59. člena Ustave Republike Slovenije o zagotavljeni svobodi znanstvenega in umetniškega ustvarjanja ter v skladu s Statutom Inštituta za matematiko, fiziko in mehaniko je Upravni odbor Inštituta za matematiko, fiziko in mehaniko, dne 16.06.2023, sprejel

ETIČNI KODEKS ZA RAZISKOVALCE

Inštituta za matematiko, fiziko in mehaniko

1. Namen Etičnega kodeksa za raziskovalce

Temeljne vrednote Inštituta za matematiko, fiziko in mehaniko (v nadaljevanju: IMFM) so: svoboda znanstvenega in raziskovalnega dela, znanstvena odličnost ter poštenost, avtonomija, spoštovanje človekovega dostojanstva, socialna pravičnost, enakopravnost in resnica.

IMFM se s tem kodeksom zavezuje k etičnim standardom, ki zagotavljajo integriteto znanstvenega dela. Namen kodeksa je postaviti temelje etičnega ravnanja za znanstvene delavce, raziskovalne sodelavce in mlade raziskovalce (v nadaljevanju: raziskovalci).

Temeljni subjekti v tem dokumentu so zapisani v moški slovnični obliki in veljajo enakovredno za vse spole.

2. Etični standardi in pravila o integriteti v raziskovanju

IMFM pričakuje, da bodo vsi raziskovalci pri svojih raziskavah spoštovali najvišje etične standarde in pravila o integriteti. V skladu s tem:

- je raziskovalec odgovoren, da pri svojem delu identificira morebitna etična vprašanja in v primeru občutljivih vprašanj pridobi napotke svojih predpostavljenih (predstojnika, vodje raziskovalnega programa, vodje raziskovalnega projekta, mentorja) ali odobritev Komisije za etičnost raziskovanja IMFM; mlademu raziskovalcu pri identifikaciji navedenih vprašanj pomaga mentor;
- mora raziskovalec upoštevati splošne določbe tega kodeksa in Evropskega kodeksa ravnanja za raziskovalno integriteto (European Code of Conduct for Research Integrity, ALLEA - European Federation of Academies of Sciences

and Humanities), kot tudi etične standarde, ki veljajo posebej za njegovo raziskovalno področje;

- si raziskovalec prizadeva za točnost raziskovalnih podatkov in rezultatov ter priznava pomembna dela in prispevke drugih, ki so vplivali na raziskavo in jih ustrezno citira; ne prevzema in objavlja tujih del pod svojim imenom ter si ne prisvaja idej, dela in rezultatov drugih;
- raziskovalec poskrbi, da bodo vsi, ki so prispevali k raziskovalnim rezultatom navedeni kot (so)avtorji, pri čemer se morajo z zaporedjem navajanja strinjati vsi sodelujoči;
- si raziskovalec prizadeva za zagotovitev varnosti, dostojanstva, dobrega počutja in pravic vsakogar ter upošteva individualne raznolikosti (izogiba se vseh ravnanj, ki bi lahko vodila do neenakopravne obravnave); še posebej varuje pravice ranljivih oseb in oseb s posebnimi potrebami, ki so vključene v njegovo raziskovalno delo; izogiba se povzročitvi kakršnekoli škode in morebitnemu izkoriščanju oseb;
- raziskovalec učinkovito in pregledno obvladuje kakršnokoli navzkrižje interesov;
- je raziskovalec odgovoren za razvijanje svojih strokovnih sposobnosti, znanja in dosežkov ter za spremljanje novosti na predmetnem raziskovalnem področju;
- raziskovalec k vsaki nalogi pristopi z zavedanjem in transparentnim navajanjem potencialne osebne pristranskosti;
- mora raziskovalec razkriti situacije, v katerih lahko finančni ali drugi osebni pomisleki vplivajo na rezultate raziskave;
- raziskovalec ob upoštevanju morebitnih zahtev zaupnosti (spoštovanje zaupnih podatkov oseb, poslovnih in drugih skrivnosti) z drugimi raziskovalci odprto deli podatke, rezultate, ideje, orodja in vire ter sprejema kritike in nove ideje;
- se raziskovalec izogiba neprevidnosti in malomarnosti ter skrbno in kritično preverja svoje delo in delo svojih kolegov ter skrbno dokumentira svoje raziskovalne aktivnosti;
- raziskovalec dokumentira vire informacij in raziskovalne postopke pri vsaki nalogi dovolj natančno, da je možno ponoviti študijo;
- mora raziskovalec upoštevati zaupnost podatkov ali izsledkov, ko to zahtevajo etični standardi v raziskovanju oziroma jo upravičeno zahtevajo naročnik ali delodajalec;
- raziskovalec ni zavezan k zaupnosti, če z nerazkritjem podatkov lahko nastane širša družbena škoda;
- je raziskovalec ob objavi dela pri navedbi svoje institucije dolžan navajati IMFM;
- si raziskovalec prizadeva za čimprejšnjo objavo rezultatov svojih raziskav, pri čemer ne objavlja že objavljenih del ali del brez dodatne vrednosti.

IMFM se zavzema za ohranjanje in spodbujanje etičnega raziskovanja med raziskovalci z ozaveščanjem o standardih in postopkih, ki jih IMFM zasleduje.

Raziskovalci se z Etičnim kodeksom za raziskovalce IMFM seznanijo ob vsaki spremembi kodeksa. Seznanjenost se zagotovi z javno objavo na spletni strani IMFM.

V primeru suma kršitve etičnih standardov in pravil integritete v raziskovanju se poda pisna prijava Upravnemu odboru, ki za obravnavo prijave imenuje 3-člansko komisijo. Izsledke komisije obravnava Upravni odbor, ki svoje zaključke v nadaljnjo obravnavo posreduje direktorju, lahko pa jih posreduje v nadaljnjo obravnavo tudi Nacionalnemu svetu za etiko in integriteto v znanosti.

3. Etično vodenje raziskav, ki vključujejo delo z ljudmi in osebnimi podatki

IMFM se zavzema, da so v okviru raziskav, raziskovalnih nalog, raziskovalnih projektov ter tudi izobraževanja, promocijske dejavnosti, izbire mladih raziskovalcev in podobno (v nadaljevanju: raziskave), ki vključujejo delo z ljudmi in osebnimi podatki upoštevani visoki etični standardi, s čimer so ustrezno zaščiteni dostojanstvo, pravice in dobrobit vseh udeležencev pri raziskavah. To zavezo IMFM izpolnjuje predvsem z naslednjimi zahtevami:

- raziskave so zasnovane in izvedene na način, ki dokazuje zavezanost k odgovornosti in kakovosti;
- raziskave sledijo standardom, ki jih določajo veljavna zakonodaja, etični kodeksi ter najboljše prakse;
- preko primerne raziskovalne metodologije ter z zgodnjim ugotavljanjem in upoštevanjem ocene tveganja je zagotovljeno izogibanje ali zmanjševanje negativnih vplivov na udeležence, ki so vključeni v raziskavo;
- udeleženci so v celoti obveščeni o namenu in predvidenih možnih uporabah raziskave, njihovih nalogah ter podrobnostih o morebitnih tveganjih;
- udeleženci formalno in prostovoljno registrirajo svojo privolitev za sodelovanje v takšni raziskavi in se lahko kadar koli odpovejo udeležbi brez škodljivih posledic;
- zagotovljeno je spoštovanje zaupnosti informacij, ki jih posredujejo udeleženci, in po potrebi spoštovanje njihove anonimnosti.

Raziskave, ki vključujejo delo z ljudmi in osebnimi podatki ter zahtevajo etično presojo, obravnava 3-članska komisija, ki jo glede na področje raziskave imenuje direktor, potrdi pa Upravni odbor.

V primeru suma kršitve etičnega vodenja raziskav, ki vključujejo delo z ljudmi in osebnimi podatki, se poda pisna prijava Upravnemu odboru, ki za obravnavo prijave imenuje 3-člansko komisijo. Izsledke komisije obravnava Upravni odbor, ki

svoje zaključke v nadaljnjo obravnavo posreduje direktorju, lahko pa jih posreduje v nadaljnjo obravnavo tudi Nacionalnemu svetu za etiko in integriteto v znanosti.

5. Končna določba

Ta kodeks začne veljati z dnem, ko ga sprejme Upravni odbor IMFM.

V Ljubljani, dne 16. junija 2023

Predsednik Upravnega odbora IMFM
prof. dr. Franc Forstnerič